

Čtvrtá část knihy se věnuje roli organizovaných zájmů v českém politickém procesu. Autorem kapitoly o zájmových skupinách je Karel Vodička. I tato kapitola bohužel pracuje se starými daty (poslední z roku 1997), výklad není možno zejména v pasážích věnovaných zaměstnavatelským svazům a profesním komorám považovat za dostatečný. Ladislav Cabada se v následující kapitole zabýval systémem politických stran. I v této kvalitně napsané kapitole je pár nepřesností. ODS není možné označit jednoznačně jako euroskeptickou stranu (s. 212), byť některá její křídla tuto tendenci mají. Otázkou také je, proč je mezi hlavní politické strany zahrnuto také OF. Jednak tato formace již zanikla, jednak se nejednalo o politickou stranu v klasickém slova smyslu a její proměnlivé dědictví reprezentovalo a reprezentuje celá řada subjektů. V kapitole věnované roli hromadných sdělovacích prostředků (Karel Vodička) lze diskutovat o tom, zda lze novou úpravu přidělování licencí na televizní vysílání interpretovat pouze jako vítězství zájmových skupin kolem TV Nova (s. 235), nebo zda je možné vnímat tuto úpravu také jako pokus o žádoucí stabilizaci českého mediálního prostředí.

Pátá a šestá část knihy (Karel Vodička, spoluautorem některých pasáží byl Karel Šimka) představují kvalitním uceleným způsobem ústavní instituce, jejich kompetence a vzájemné vazby a to nejen na celostátní rovině, ale také na rovině komunální a regionální politiky.

Závěrečná část (Karel Vodička) se pokouší o bilanci a srovnání české transformace ve středoevropském kontextu. Ani zde se není možné vyhnout některým pochybnostem. Podle mého soudu není možné říci, že transformace v Chorvatsku byla jednoznačně řízena komunistickými elitami (s. 309). Hrubou chybou je také tvrzení, že Litevci upírají svým národnostním menšinám plná občanská práva (s. 314), naopak, jako jediný z pobaltských států přiznali plná občanská práva litevským Rusům i Polákům již těsně po nabytí samo-

statnosti. Spíše věci názoru je pak autorovo hodnocení iniciativ typu Impuls 99 jako pozitivního momentu pro rozvoj české politiky (s. 328). Zejména z důvodů snahy nahradit klasické procedury parlamentní demokracie něčím jiným musí recenzent dojít ke zcela opačnému hodnocení.

Celkově lze doplnit kritické poznámky ke knize konstatováním, že autoři mohli pracovat s větším množstvím relevantní odborné literatury, že místy došlo k poměrně nelogickému řazení kapitol a podkapitol a že sympatická snaha o kombinaci institucionálního přístupu a procesuální analýzy občas trochu „zaskřípala“. Přesto však máme v knize Karla Vodičky a Ladislava Cabady co do činění s velmi kvalitní a pečlivou prací shrnujícího charakteru. Najde si jistě své místo jako nepostradatelná příručka ve vysokoškolské výuce, ale lze jen doufat, že její využití bude daleko širší. Zároveň lze doufat, že nezůstane nadlouho jedinou monografickou prací k českému politickému systému.

Vít Hloušek

Michal Kubát:

POSTKOMUNISMUS A DEMOKRACIE. Politika ve středovýchodní Evropě.

Praha: Dokořán, 2003, 126 stran.

Doba bezmála čtrnácti let od pádu reálné socialistických režimů ve střední a jihovýchodní Evropě je již poměrně postačující k tomu, aby v rámci politické vědy docházelo k pokusům o bilancování této epochy z hlediska utváření moderní demokratické pluralitní politiky. Vzhledem ke skutečnosti, že většina tzv. postkomunistických zemí se již v současnosti nachází ve fázi, kdy demokratickou transici vystřídala etapa demokratické kon-

solidace, jsou pokusy o komplexní a shrnující pohled na danou problematiku plně ospravedlnitelné.

Jednou z prvních vlaštovek na českém trhu s politologickou literaturou je recenzovaná kniha pražského politologa Michala Kubáta, autora, který se problematice politických systémů, demokratizace, voleb a politických stran ve střední a jihovýchodní Evropě věnuje dlouhodobě.

Kubátova kniha shrnuje proces demokratické transice a dosažený stupeň demokratické konsolidace v transformujících se zemích střední a jihovýchodní Evropy a s pochopitelnou prodlevou danou výrobou knihy dovádí sledované procesy až do současnosti. Zvolená komparativní metoda je přitom podle soudu recenzenta tím nejlepším přístupem, jaký může současná politická věda ke zpracování podobných témat nabídnout. Pouze ve druhé kapitole dominuje svým pojetím užší paradigma zaměřené spíše na specifické procesy demokratické transice a konsolidace („transitologie“), v kapitolách ostatních již stojí Kubát pevně na půdě *comparative politics* respektive *comparative governments*. Určitým problémem může být užívání pojmu Středovýchodní Evropa pro zvolenou skupinu zemí. Tento název je sice velmi dobře vžit zejména v literatuře anglosaské provenience, může však velmi omezit nutnou míru diferenciací, kterou se tento makroregion (či spíše několik makroregionů) v oblasti historie, kultury a v neposlední řadě i politiky vyznačuje.

V úvodní kapitole se autor věnuje problematice míry demokratické konsolidace ve sledovaných zemích. Srovnáme-li výsledky autorova zkoumání s různými předchozími pokusy o rozlišení různé míry demokratické konsolidace ve střední a jihovýchodní Evropě, dojdeme jednak k závěru, že různé skupiny zemí se v průběhu vývoje posledních deseti let spíše stabilizují, ovšem přesto zůstává celá řada sporných případů. Například Chorvatsko se v uplynulých třech letech posunulo zřetelně ke skupině konsolidovaných

demokracií (aniž by však v tomto momentu bylo možno zcela nepochybně hovořit o stabilitě tohoto zařazení), stejně tak to platí o Slovensku. Velkou otázkou zůstává postavení Ukrajiny, kterou Kubát oprávněně umístil do skupiny nekonsolidovaných demokracií. Naznačovaná tendence Ukrajiny k zemím s absencí demokracie však může zůstat předmětem sporů a velmi záleží na tom, v jakém kontextu budeme politický systém Ukrajiny posuzovat.

Jádro knihy představují kapitoly srovnávací politické režimy, instituce a procesy ve státech střední a jihovýchodní Evropy. Kubát ve svém textu upřednostňuje spíše onu institucionální stránku, zabývá se vedle problematiky parlamentních a presidentských režimů ve střední a jihovýchodní Evropě také podobou a fungováním parlamentů, vlád a ústavních soudů ve zkoumaných zemích. Poněkud na škodu komplexnosti je skutečnost, že v některých kapitolách autor pojednává i o post-sovětských republikách (kapitola 4), v některých je však (s výjimkou Pobaltí) ponechává stranou (kapitola 3).

Relativně nejslabší částí práce je kapitola věnovaná politickým stranám a stranickým systémům. Tato kapitola je vzhledem ke složitosti tématu pojednána podle soudu recenzenta příliš stručně a tuto skutečnost nemožno nahradit ani jinak velmi zajímavé exkursy do problematiky středoevropské pravice či o KSČM a její roli v současném českém stranickém systému. Problematické je hovořit o dominantní straně v jednom volebním období, neboť jedním z podstatných znaků stranické dominance je určitá kontinuita tohoto jevu a tedy jeho trvání po více volebních obdobích. Poněkud nesrozumitelné může být pro řadu čtenářů zařazení Sociálně demokratické strany Slovinska (SDS) ke stranám pravice, tato skutečnost by si zasloužila přinejmenším drobnou poznámku pod čarou. Rovněž opomenutí zřejmě nejvýraznější pravice slovinské strany Nové Slovinsko (NSi) zkrásluje poněkud výsledný obraz.

Výše naznačené připomínky ke Kubátově knize nejsou vzhledem k jejímu charakteru na pomezí mezi odbornou a popularizační literaturou zásadního rázu. Výtku by si však určitě zasloužil příslušný redaktor nakladatelství Dokořán, neboť kniha obsahuje zbytečné množství tiskových chyb. Naopak velkým kladem jsou přehledné a pečlivě zpracované tabulky, nabízí se pouze otázka, proč nebyla vytvořena podobná tabulka i pro parlamentní volby v kapitole 6. Podobně by informační hodnotě knihy prospělo, kdyby v přílohách byl alespoň seznam předsedů vlád jednotlivých zemí a výčty koaličních stran. Tyto informace není vždy zcela jednoduché „objevit“ a taková sumarizace by velmi usnadnila život nejen studentům politologie.

Knihy díky svému rozsahu a samozřejmě díky autorskému záměru nepsat striktně odbornou práci má poměrně slušný potenciál oslovit i čtenáře s ne zcela specializovaným vzděláním a lze jen doufat, že se jí to podaří. Svou snahou o komplexnost výkladu a komparativní pohled však může být užitečná i studentům politologie a nakonec i odborné veřejnosti.

Vít Hloušek

R. C. Tripathi, ed.:

**SECOND CHAMBERS.
Bicameralism Today.**

New Delhi, 2002, 272 str.

V posledních několika letech jsme svědky zvýšeného zájmu o tematiku bikameralismu, tj. o dvoukomorovost parlamentů, její odůvodnění a funkce. Tak na začátku roku 2000 se v Paříži konalo Fórum senátů světa, na němž se hodně mluvilo o „znovuožívání“ bikameralismu, zejména ve srovnání se situací

ještě na začátku 70. let 20. století. Na sklonku téhož roku vznikla Asociace evropských senátů, jež se dosud sešla na čtyřech pracovních jednáních a páté jí čeká v říjnu v Praze. Podobná asociace existuje i v Africe.

Nejde však samozřejmě jen o zájem členů druhých komor o poznání spřízněných institucí. Setkáme se také s přibývajícím zájmem teoretiků z oblasti konstitucionalismu, politické vědy a státovědy, ale třeba i politické ekonomie. Po několikaleté přestávce v produkci komparativně koncipovaných knižních prací vyšla v roce 1997 v Cambridge teoreticky velmi propracovaná kniha „Bicameralism“ z pera G. Tsebelise a J. Money, ovlivněná především ekonomickými přístupy v politické vědě, teorii her (model vyjednávání mezi komorami) apod. O dva roky později dva renomovaní autoři a editoři, S. C. Patterson a A. Mughan, publikují rozsáhlou komparativní práci „Senates. Bicameralism in the Contemporary World“. Jejím reprezentativním německým pendantem se v roce 2000 stává opět kolektivní dílo „Zweite Kammern“ editované G. Riescher, S. Russ a Ch. M. Haasem. Z téhož roku pochází i monografie M. Russell „Reforming the House of Lords. Lessons from Overseas“, která kombinuje promyšlenou komparaci s konkrétními doporučeními reformy Sněmovny lordů.

V podstatě všechny citované práce jsou uvozeny povzdechnutím nad nedostatkem literatury věnované problematice dvoukomorových parlamentů, resp. jejich druhých komor, tu v angličtině, tu v němčině, a to zejména ve srovnání s pozorností věnovanou komorám prvním. Výjimkou tu má být snad jen řada studií věnovaných americkému Kongresu jako celku a Senátu zvláště. Pro českého čtenáře, vědomého si charakteru a zaměření tuzemské produkce shora vyjmenovaných oborů, jsou tato povzdechnutí sice poněkud úsměvná, ale nešť. Každopádně dalším příspěvkem ke snižování deficitu mezinárodního odborného zájmu o druhé komory je sborník „Second Chambers. Bicameralism Today“,